

„A gazdasági népoktatás és a nemzet jövője”

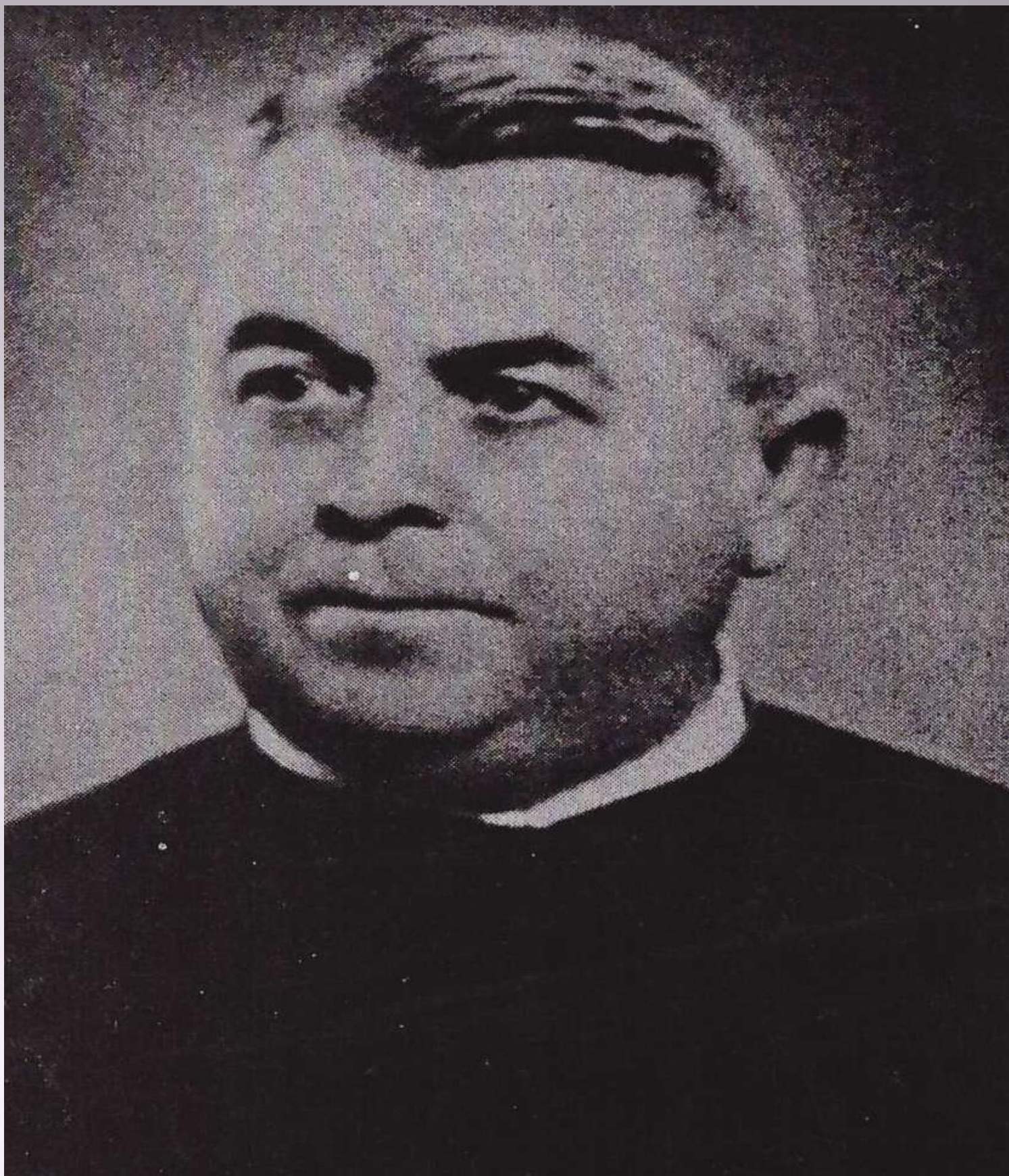
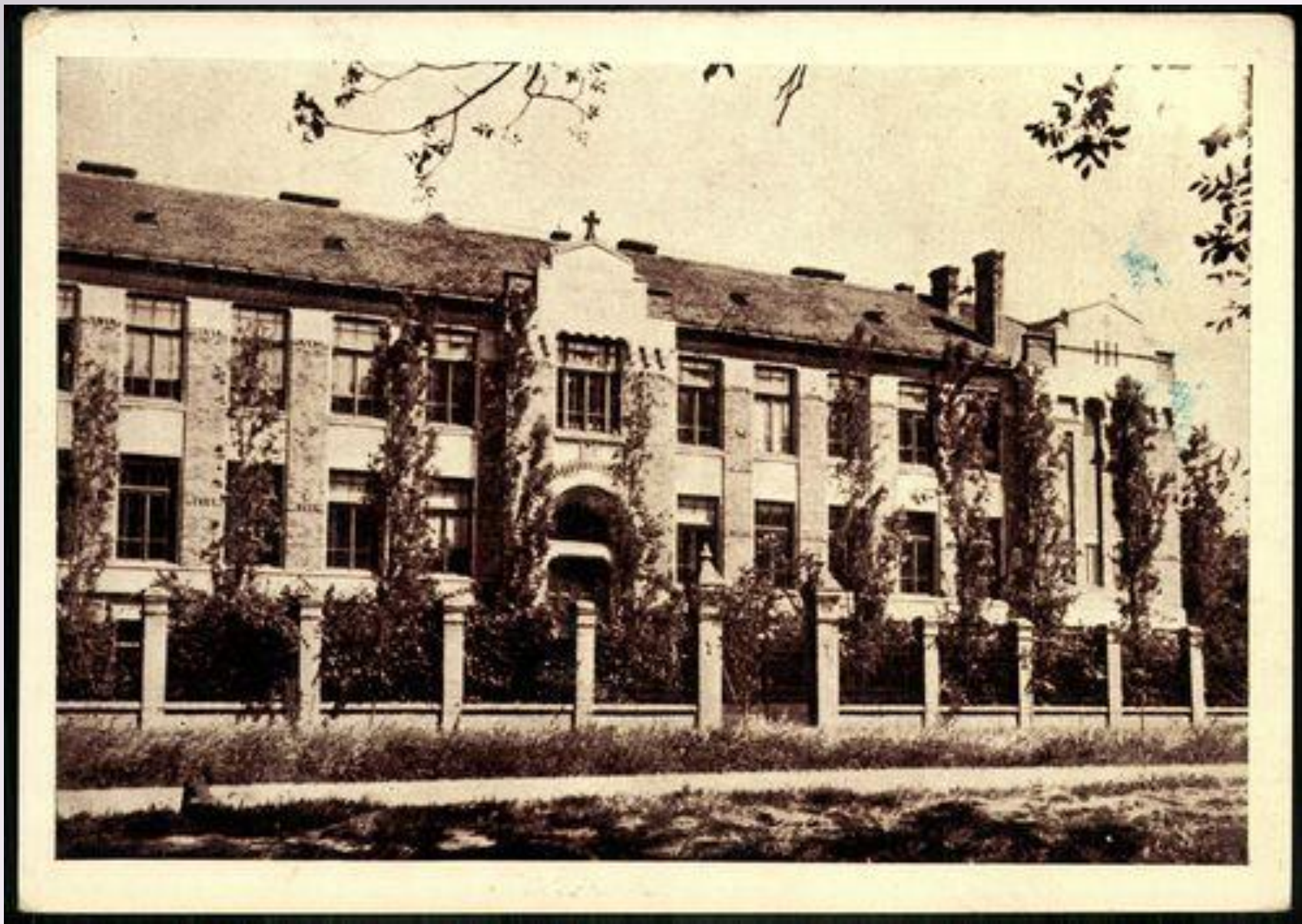
Innovatív reformjavaslatok a gazdasági oktatás megújítására a két világháború között

Pelesz Nelli

Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A gazdasági szakoktatás kiterjesztése

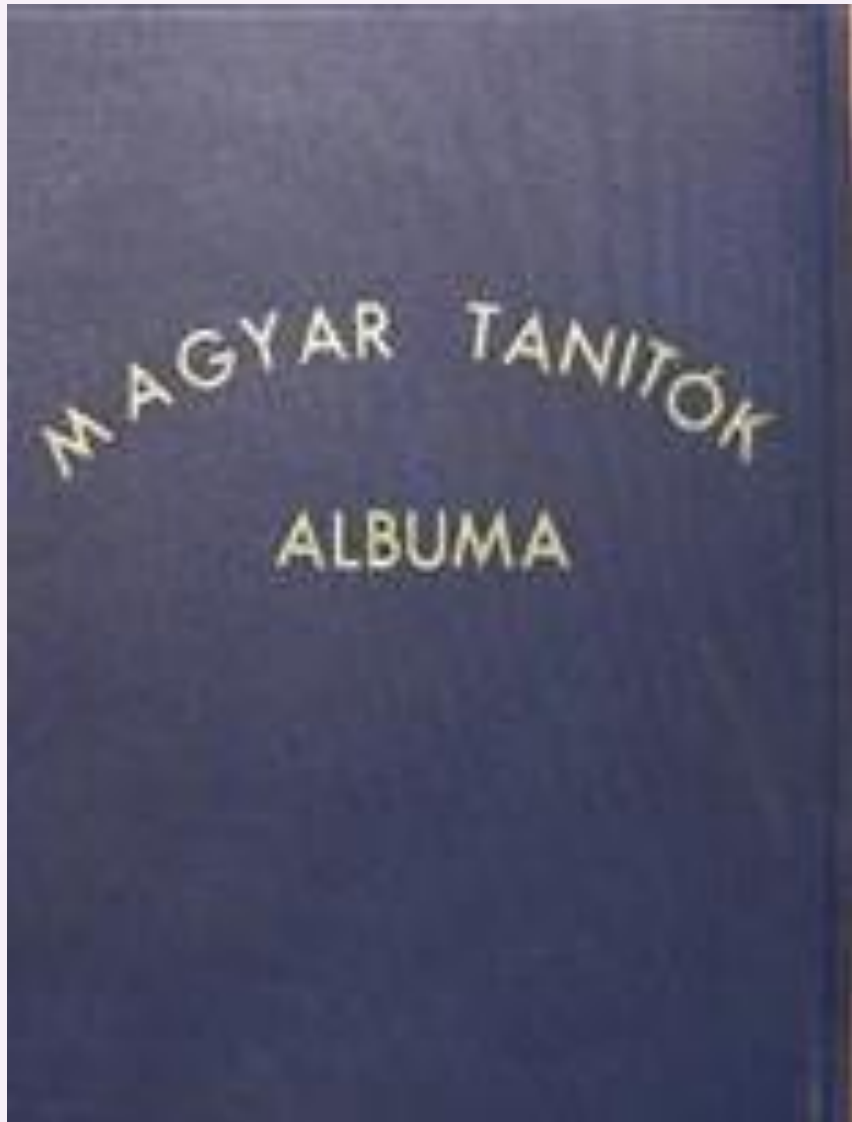
Előadásomban a gazdasági oktatást vizsgálom, elsősorban az említett tartalom oktatásának két világháború közötti jelenségeit bemutatva. Ez az az időszak ugyanis, amikor a szeparáltabb, magasabb fokú képzést nyújtó intézmények falai közül kilépve, a tömegigény hatására a gazdasági szakoktatás az alsó- és a középfokú intézményekben is fokozatosan teret nyert, és ez a pedagógus-, szűkebben véve elsősorban a tanítóképzés tartalmában is érezte hatását. A korban nem kevés vita és javaslat született az alsó fokú gazdasági szakoktatás kiterjesztéséről, a szaktudás és közgazdasági szempontok fontosságáról, a tanárok felkészítésének mikéntjéről stb. Írásom nem foglalhatja össze az összes erre vonatkozó ismeretet, de kiemelve Becker Vendel szegedi tanítóképző-intézeti tanár ez irányú munkásságát, mintegy összegezhetők a múlt és a jelen dilemmái, melyek alapján a témával kapcsolatos lényegi vonásokat megvilágítani képes szempontrendszer dolgozható ki.

Gazdasági oktatás a tanítóképzésben

A két világháború közötti időszak a felsőfokú mellett a középfokú gazdasági szakoktatás előretörésének is nagy korszaka. Az iskolahálózat bővítését alapvetően a középfokú végzettségű szakemberek égető hiánya indokolta, ennél is nagyobb gondot okozott azonban az alsó fokú oktatásban- vagy még abban sem- részesült tömegek szaktudásának alacsony színvonala. Az alapvető gazdálkodási ismeretek megszerzésének legfontosabb színhelye – természetesen a családi gazdaságon túl- mégiscsak az iskola, legtöbb esetben az elemi népiskola. Aki pedig az ismeretek közvetítésének záloga, gyakorlatilag kulcsszereplő a gazdasági ismeretterjesztés esetében is: a tanító.

Becker Vendel tanítóképző intézeti igazgató már az 1927/1928-as tanévben önálló tanulmányban értekezett a szegedi tanítóképző értesítőjében a gazdaságtan intenzívebb tanításának szükségességéről, majd 1934-ben megjelent programadó műve Az alsófokú gazdasági szakoktatás problémája és a Szegeden felállítandó „Gazdasági Szaktanítóképző Főiskola” címmel. A teljes reformkoncepciót 1936-ban A magyar alsófokú gazdasági szakoktatás problémája és annak megoldása címen jelentette meg. Kisebb tantervi változtatásokat, a képzési idő módosítására vonatkozó, vagy szemléltetést szolgáló eszközök használatát fokozó újításokat javasolt, a valódi, a lényegi problémát megoldó újítást azonban a pedagógusképzés reformjában látta. Reformprogramjának összegzése 1939-ben látott napvilágot A gazdasági népoktatás és a nemzet jövője címmel. Javaslatai néhány –ma is előremutató és releváns- kulcsszó mentén értelmezhetők: érdeklődés felkeltése és fenntartása, gyakorlatközpontúság, alkalmazkodás a helyi viszonyokhoz, tantárgyi koncentráció. A kulcs pedig maga az ember: középpontban a diák, és a rendszer működtetésének lelke: a pedagógus. Reformprogramjában mindenekelőtt leszögezi, az ideális gazdasági iskola „az államtól kevés anyagi áldozatot kíván, a tanulókat sem terheli meg költségekkel, amellet látogatottsága is biztosítható.” (Becker, 1936 6.) Lehetőleg helyben nyújtja szolgáltatásait, az adott tájegységnek megfelelő helyi tanmenet alapján, messzemenően alkalmazkodva a terület jellemző viszonyaihoz. Ezen kívül sarkalatos pontnak tartja a gyakorlati irányultságot: „Főszempont, hogy a tanítás helyi viszonyokon alapuljon s ne általánosságokat bízson a gyermekek ingatag emlékezetére, hanem olyan kézzelfogható tényeket magyarázzon meg nekik, amínőkkel mindennapi életükben lépten-nyomon találkoznak.” (Becker, 1936 8.) A megvalósításhoz szükséges tananyag ilyen szempontú koncentrációja. „ Ennek az elvnek a szolgálatába mezőgazdasági vonatkozásokkal kell átszőni.” (Becker, 1936 8.) Több helyen hangsúlyozza a mintagazdaság fontosságát, mert egy tangazdaság nemcsak a szorosan vett gyakorlati ismeretek, fogások elsajátításának elsődleges színhelye, hanem „követésre méltó példát szolgáltat a környékbeli gazdáknak és különleges tanfolyamok és előadások által a gazdasági ismereteket széles körben terjeszti [...] (Becker, 1936 19.) .

Gazdasági problémák alatt nemcsak a mezőgazdaságot érti, bár az ország agrárjellege miatt elsősorban ebben gondolkodik, hanem különösen a polgári iskola szerepének tárgyalásakor hangsúlyozza, ez az az iskolatípus, amelynek tantervét úgy kell átdolgozni, hogy „mindenféle más alsófokú gazdasági oktatást feleslegessé tegyen”, és alkalmas legyen az „iparérzék ápolására” is háziipari, kereskedelmi és szövetkezeti ismeretek oktatásával. Az egyes iskolatípusok különböző módszerekkel és eszközökkel dolgoznak, ami meglátása szerint előny, mert így tudnak a tanítványok és a szűkebb pátria igényeihez a legjobban alkalmazkodni, ugyanakkor szükségesnek tartja a kimeneti követelmények azonosságát, mai fogalmaink szerint tanulási eredmény alapú megközelítést, melyet meglátása szerint a tanítók képesek biztosítani. „Az oktatás egységét eléggé biztosítja a szaktanerek képzésének egysége. [...] Ezek az egységes elvek szerint képzendő gazdasági szaktanerek hivatva lesznek az országosan kiépített alsófokú gazdasági iskolákba és intézményekbe lelkes, egységes munkát belevinni, mely céljában egységes, de módszerében és eszközeiben különböző lesz.” (Becker, 1936 36.) Az általa felvázolt keretek kidolgozása után a kereteket kitöltő szakemberek képzését veszi górcső alá és komoly hiányosságokat állapít meg. Az áldatlan állapotok megszüntetése egy szisztematikus, a tanítóképzés alapjait érintő átalakítással lenne kivitelezhető, amit kiterjesztene a legmagasabb szintű képzésekre is, egységes keretbe, átlátható, egymásra épülő, koncepciózus tantervi és iskolaszervezeti rendszerbe illesztve azokat.

„A gazdasági szaktanereképzés tehát a líceumban, illetőleg a tanítóképző akadémián indulna meg. A tanítóképző-akadémia képezne szaktanerőt az alsófokú oktatás számára (népiskola, gazd. továbbképző, iskolán kívüli népművelés). A líceum fölé kiépülő s az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán történő képesítés adna tanárokat a polgári iskolák, a mezőgazdasági népiskolák, valamint a téli gazdasági iskolák számára. A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdasági Osztályán nyernének képesítést a tanítóképzőintézetek és a gazdasági középiskolák gazdasági tanárai.” (Becker, 1939 16.) Figyelemre méltó kezdeményezés a nem pedagógus végzettségű szakemberek agrárpedagógiai képzése iránti igény megfogalmazása, valamint egy új elgondolás, a „Szegeden felállítandó Gazdasági Szaktanítóképző Főiskola” ötlete. Becker modern gondolkodását bizonyítja az is, hogy a gazdasági szaktanítóképzést több ponton összefogná a fent említett tanárképző főiskola képzéseivel, leginkább áthallgatási lehetőségek biztosításával. A gazdasági és a tanárképző főiskola kooperációja, nem beszélve a gyakorlóiskolákkal és az egyetemmel való együttműködésről, egészen friss, gyakorlatias, tartalmi és szervezeti kérdésekben is újszerű látásmódról tesz tanúbizonyyságot. Becker terve nem valósulhatott meg, a világháború után eltérő irányban fejlődött tovább az oktatás. Mégis érdemes javaslatainak egyes elemeit, azok esetleges továbbélését, transzformációját kimutatni a következő évek gyakorlati átalakításaiban, koncepciója további vizsgálódást igényel.

